

Patronat:
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP,
Bogdan Zdrojewski
Minister – Pełnomocnik Rządu Federalnego ds. Kultury i Mediów,
Bernd Neumann

**Dziedzictwo kulturowe i procesy dziedziczenia
w polsko-niemieckich strefach kulturowych.
Motywacje, realia, wizje**

20 Jubileuszowa konferencja naukowa Grupy Roboczej polskich i niemieckich historyków sztuki i konserwatorów

26.-29.09.2012 Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą

Wsparcie organizacyjne:

Collegium Polonicum, miasto Frankfurt nad Odrą, Fundacja Dobro Kultury
Organizator konferencji: Katedra Ochrony Zabytków Uniwersytetu
Europejskiego Viadrina

20 jubileuszowa konferencja Grupy Roboczej odbędzie się w mieście położonym na granicy obydwu państw, umożliwiając dostrzeżenie i odczucie zmian zachodzących w polsko-niemieckich obszarach nadgranicznych i regionach kontaktu obu kultur. Tematem tegorocznego spotkania jest rekonstrukcja złożonej tożsamości kulturowej zachodnich obszarów Polski i rola zabytków architektury w tym procesie. Przedmiotem refleksji nie będą więc procesy powstawania obiektów architektury i infrastruktury przed rokiem 1945, lecz ich losy w okresie powojennym, ich reinterpretacja, procesy dziedziczenia, a w szczególności ich ratowanie i zachowanie.

Po zakończeniu II wojny światowej obecne obszary Polski Zachodniej zostały poddane bezprzykładnej „inżynierii społecznej”. Na mocy postanowień Traktatu Poczdamskiego nastąpił transfer milionów ludzi, ucieczka i wysiedlenie zamieszkałej tu ludności niemieckiej i przymusowe przesiedlenie na te tereny Polaków, Ukraińców, Białorusinów oraz innych grup etnicznych; obok ludzkich tragedii doszło również do ogromnych strat kulturowych. Dla nowych mieszkańców historia regionu przez dziesiątki lat pozostała obca, niedostępna pod względem językowym i ideologicznie zmanipulowana.

Po całkowitej zmianie struktur własności oraz po wypędzeniu ostatnich przedstawicieli rdzennej ludności, okazało się, jak bezsilne, mimo najlepszych chęci, bywają państwowe organa służby konserwatorskiej.

Zgłoszenia do udziału w konferencji przyjmujemy do dnia **30 lipca 2012**, patrz: formularz zgłoszeniowy z informacjami organizacyjnymi: www.denkmalpflege-viadrina.de (zakładka „Aktuelles” lub QR-kod w prawym dolnym rogu ulotki). Ewentualne pytania prosimy kierować na adres mailowy: sek-konferenz@europa-uni.de
Języki konferencyjne : j. niemiecki i j. angielski

Dopiero po roku 1989, z chwilą ustania przymusu „politycznie właściwej” interpretacji historii, społeczności postmigracyjne Zachodniej Polski zaczęły rekonstruować tożsamość ich małych ojczyzn, w oparciu o nowe przesłanki. O poziomie ich aktywności świadczą liczne, lokalne inicjatywy ostatnich lat. Jednakże aktualne przemiany, w tym przyspieszenie procesów modernizacji i migracji, stanowią zarówno szansę, jak i zagrożenie dla krajobrazów kulturowych.

Konferencja ma na celu omówienie społecznego i kulturowego kontekstu ochrony zabytków, a osią debaty winno być kilka nadrzędnych pytań: kto dziś traktuje powstałe przed 1945 rokiem dziedzictwo kulturowe jako „wspólne”, kto jako „własne”, a kto jako „obce”? Ogólnie rzecz ujmując: jak społeczności postmigracyjne postrzegają swoją obecną „małą ojczyznę”? Gdzie i dla kogo zabytki architektury stały się jednym z ważnych budulców tożsamości? Gdzie i, przede wszystkim, w jaki sposób należy je (na nowo) włączyć w hierarchię lokalnych zjawisk kulturowych. Które z problemów planistycznych i własnościowych są źródłem najpoważniejszych trudności, jak wygląda „topografia zagrożeń”, gdzie należy podjąć działania?

W programie konferencji znajdą się nie tylko zwiedzanie miasta i objazd terenowy, które mają zapoznać gości z najciekawszymi zabytkami architektonicznymi regionu (Gubin/Guben, Neuzelle), ale również prezentacja wystawy „Neumark – Begegnungen mit einer historischen Landschaft”.

Środa, 26. 09. 2012

15.00 spotkanie uczestników konferencji w hali wejściowej Collegium Polonicum (Słubice, ul. Kościuszki 1); oprowadzanie po **wystawie**, zorganizowanej przez Niemieckie Forum Kultury Europy Środkowej i Wschodniej w Poczdamie oraz Fundację Pruskich Pałaców i Ogrodów Berlin-Brandenburg (SPSG), pt. **Die Neumark, Begegnung mit einer historischen Landschaft**

16.00-19.00 oprowadzanie po Frankfurcie nad Odrą, dr Sybille Gramlich, Brandenburgski Krajowy Urząd Konserwatorski w Wünsdorfie; miejsce zbiórki: Kościół Mariacki we Frankfurcie

19.00 spotkanie zarządu Grupy Roboczej, Collegium Polonicum, parter, sala 19

od godz. 19.30 kolacja w restauracji „Kartoffelhaus“, Holzmarkt 7, Frankfurt n. Odrą

Czwartek, 27. 09. 2012

od godz. 08.00 rejestracja gości w hali wejściowej Collegium Polonicum

Wprowadzenie *moderacja: dr Joanna Drejer, Frankfurt (Oder)*

09.00 Słowa powitania:

prof. dr Konstanze Jungbluth, dziekan Wydziału Kulturoznawstwa EU Viadrina, dr Krzysztof Wojciechowski, dyrektor Collegium Polonicum, prof. dr Małgorzata Omilanowska, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie, dr Beate Störtkuhl, Instytut Federalny ds. Kultury i Historii Niemców w Europie Środkowo-Wschodniej (BKGE), Oldenburg

09.40 prof. dr Paul Zalewski, Uniwersytet Europejski Viadrina
Wprowadzenie w problematykę konferencji

10.30 przerwa na kawę

Polsko-niemiecki obszar kontaktów i jego dziedzictwo kulturowe po roku 1945 i po roku 1989

*moderacja:
prof. dr Paul Zalewski, Frankfurt (Oder)*

11.00 dr Barbara Bielinis-Kopec, Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Zielonej Górze
Charakterystyka lubuskiego zasobu zabytkowego i aktualnych wyzwań konserwatorskich

11.30 dr habil. Beata Halicka, Uniwersytet Europejski Viadrina
Odzyskana historia?

12.00 prof. dr Gabi Dolff-Bohnekämper, Uniwersytet Techniczny, Berlin
Dziedziczenie kulturowe – spuścizna diaspory

12.30 przerwa obiadowa

moderacja: dr Hanna Grzeszczuk-Brendel, Poznań

14.00 dr Sławomir Tryc, były Radca ds. Kultury Ambasady RP w Berlinie, Wrocław
Niemieckie dziedzictwo kulturowe na Śląsku. Ścieżki i perspektywy badawcze

14.30 dr Beate Störtkuhl, BKGE, Oldenburg
Odkrywanie dziedzictwa kulturowego w górnośląskim regionie przemysłowym

15.00 przerwa na kawę

moderacja: prof. dr Ewa Chojecka, Katowice

15.15 dr Iwona Jastrzębska-Puzowska, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
In the Search for the Cultural Identity of Bydgoszcz. The Dispute about the Appearance of the Western Frontage of Old Market Square in Bydgoszcz

15.45 Katarzyna Woniak, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu / Uniwersytet w Augsburgu
Między lokalnym patriotyzmem a lokalnym prestiżem. Odkrywanie niemieckiej przeszłości Łobez

16.15 przerwa na kawę

16.45 - 18.15 Dyskusja podsumowująca *moderacja: dr Dietmar Popp, Marburg*

19.30 Przyjęcie u Burmistrza, Pana dr. Martina Wilke we frankfurckim ratuszu (Marktplatz 1)

Prezentacja filmu pt. „Martin Kießling – Architekturerbe zwischen Holland, Deutschland und Polen“, autorstwa Anity Szczukowski i Pietera Martijna Dubbeldama (studia podyplomowe „Ochrona Europejskich Dóbr Kultury“, EUViadrina)

Piątek, 28. 09. 2012

Niemiecko-żydowska spuścizna kulturowa w Polsce po roku 1945

*moderacja:
prof. dr Wojciech Bałus, Kraków*

09.00 Julia Roos, Urząd Miejski w Erfurcie
„Poniemiecki i pożydowski”: porównanie stosunku do „niemieckiego” dziedzictwa architektonicznego w Szczecinie i podejścia do „żydowskiego” dziedzictwa architektonicznego w Lublinie w latach 1944-1956 oraz aktualne konsekwencje tych postaw

09.30 dr Ewa Gładkowska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Mendelson's House in Olsztyn – Regained Memory – Thoughts on the Realisation of the Borussia Foundation's Project „Mendelsohn's House”

Dawne zespoły rezydencjonalne na wschód od Odry i Nysy

*moderacja:
prof. dr Tomasz Torbus, Gdańsk*

10.00 dr Sibylle Badstübner-Gröger, Berlin
Polsko-niemiecka seria wydawnicza: „Schlösser und Gärten der Neumark – Zamki i Ogrody Nowej Marchii”. Współdziałanie, opracowanie, recepcja publikacji w Polsce i w Niemczech – cele i problemy (tytuł roboczy)

10.30 Dominika Piotrowska, Giessen/Wrocław, Leibniz Graduate School Herder-Institut e.V.
Procesy dziedziczenia „obcego” dziedzictwa kulturowego po 1945 r. na przykładzie architektury nowożytniej w Nowej Marchii

11.00 przerwa na kawę

moderacja: dr Michał Woźniak, Toruń

11.15 dipl.-rest. Eleonore von Schoenaich-Carolath M.A. EU Viadrina (SEK)
Drogi do dialogu wiodące poprzez wspólne dziedzictwo kultury

11.45 dr Guido Hinterkeuser, Berlin
Siedziba joannicka i królewska. Zamek w Swobnicy jako międzynarodowe miejsce pamięci od 1945 roku

12.15 prof. dr Christopher Herrmann, Uniwersytet Gdański
Pałac w chmurach kontra ruina. Niezrealizowane koncepcje rewitalizacji pałacu w Sztynorcie na Mazurach w latach 1990-2012

12.45 przerwa obiadowa

Architektura sakralna a kształtowanie tożsamości kulturowej

*moderacja:
prof. dr Dethard von Winterfeld, Moguncja*

14.15 prof. dr habil. Ernst Badstübner, Greifswald/Berlin
O losie średniowiecznych obiektów sakralnych nad dolną i środkową Odrą po 1945 r.

14.45 dr Iwona Peryt-Gierasimczuk, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Sulechów
The Rudiments of Memory. The role of sacral art in defining the local identity

15.15 przerwa na kawę

Dziedzictwo przemysłowe i militarne

*moderacja:
prof. dr Irma Kozina, Katowice*

15.30 Sebastian Hettchen, Instytut Nowej Kultury Industrialnej INIK GmbH, Cottbus
Industriekultur / Kultura industrialna – historia i szanse

16.00 dr Grzegorz Podruczny, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
Twierdze Fryderyka Wielkiego: polskie, pruskie, niemieckie?

Giełda informacyjna

moderacja: Lorenz Frank, Moguncja

16.30 dr Ulrich Schaaf, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Badania, wartościowanie i zachowanie Kościoła Pokoju w Jaworze

16.45 Monika Borowska, Uniwersytet w Trewirze
Schnittmengen – edycja niemiecko- i polskojęzycznych przepisów cechowych, wydawanych dla artystów przed rokiem 1800, zachowanych w archiwach polskich

17.00 Aleksandra Paradowska, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wyzdrowieć dzięki siłom natury. Wielkopolska architektura sanatoryjna w latach 1919-39 na przykładzie sanatorium chorób płuc i gruźlicy w Chodzieży

17.15 Robert Seke, Uniwersytet Europejski Viadrina, Katedra Ochrony Zabytków
Art and national identity: The art and architecture of the Danube Swabian community in Vojvodina from the end of the 18th century to the dissolution of Austro-Hungarian Monarchy as a reflection of its national identity

17.30 Katharina Mann, doktorantka na Uniwersytecie w Kolonii
Rozwój miejsca pamięci na przykładzie projektu witraża Stanisława Wyspiańskiego pt. „Kazimierz Wielki”

17.45 przerwa na kawę

18.00-19:00 Dyskusja i podsumowanie obrad

*moderacja:
prof. dr Paul Zalewski, Frankfurt/O.*

od 19.30 przyjęcie w restauracji „Villa Casino” w Słubicach

Sobota, 29. 09. 2012 (objazd terenowy)

08.45 zbiórka uczestników w Słubicach przy moście, odjazd autokarem

10.15 Guben/Gubin,
wykład: Miasto graniczne po roku 1945, prof. dr Dagmara Jajeśniak-Quast, EUViadrina, zwiedzanie placu odbudowy kościoła farnego i centrum miasta (ok. 1,5 godz.) wraz z przedstawicielami Fundacji „Fara Gubińska - Centrum Spotkań Polsko-Niemieckich”

12.30 przerwa obiadowa w Neuzelle

14.00-16.00 zwiedzanie zespołu poklasztorowego w Neuzelle, dipl.-rest. Dorothee Schmidt-Breitung, EUViadrina (SEK)

ok. 16.45 powrót (1. przystanek: dworzec kolejowy we Frankfurcie, 2. przystanek: Collegium Polonicum)